

Hyvät käytännöt

NUOREN TOIMINTAKYKYARVIO

yhteistyössä koulun ja perheryhmäkodin kanssa

Tavoite ja idea lyhyesti

Nuoren toimintakykyarvion tavoitteena on muodostaa kokonaisvaltainen näkemys nuoren toimintakyvystä yhdessä nuoren itsensä, opettajan, omaohjaajan sekä muiden nuoren arjessa toimivien ammattihenkilöiden kanssa.* Perheryhmäkodissa tehtävässä työssä sitä voidaan hyödyntää myös nuoren ja omaohjaajan välisen työskentelyn syventämisessä sekä hoito- ja kasvatussuunnitelman apuna.

Taustaa

Perheryhmäkodissa asuva nuori oli opiskellut peruskoulussa jo kolmen vuoden ajan ja vähitellen nuoren oppimisvaikeudet olivat tulleet esiin. Koulun oppilashuoltotyöryhmä oli puolentoista vuoden ajan pyrkinyt selvittämään oppimisvaikeuksien syitä. Koulupsykologi oli tehnyt nuorelle arvioinnin vuosi sitten, mutta nuoren erilaisen kulttuuritaustan vuoksi Suomessa käytössä olevia arviointimenetelmiä oli ollut haastavaa soveltaa eivätkä ne yksinään riittäneet nuoren haasteiden selvittämiseen.

Koulupsykologi oli tutustunut toimintakykyarvio.fi-sivustoon, joka on kehitetty Oppimis- ja ohjauskeskus Valterissa erityisesti peruskouluikäisille lapsille ja nuorille. Opettajan arvion mukaan nuorella oli haasteita arvioida omia taitojaan realistisesti. Perheryhmäkodissa ohjaajat olivat myös kohdanneet haasteita toimiessaan nuoren kanssa ja välillä nuorella oli paljon poissaoloja koulusta eikä hän viihtynyt koulussa. Toimintakykyarviota päätti käyttää oppimisvaikeuksien selvittämisen apuna ja jotta sen avulla nuorelle osattaisiin tarjota parhaita mahdollista tukea. Siten myös nuoren oli helppo suostua sen tekemiseen.

Toimintakykyarvio on verkkopohjainen arviointityökalu, jonka avulla nuori, omaohjaaja, edustaja ja muut ammattihenkilöt arvioivat nuorta yhdessä nykytilanteen perusteella. Toimintakykyarvio kuvaa esimerkiksi oppimiseen, koulunkäyntiin, vuorovaikutukseen ja hyvinvointiin liittyviä toimintakyvyn asioita. Sen lisäksi valittavissa on täydentäviä osioita laajentamaan toimintakyvyn kuvausta.*

Käytännön arviointia

Toimintakykyarviointi antoi paljon tietoa kaikille sen tekemiseen osallistuneille osapuolille. Toimintakykyarvio tehtiin nuorelle toukokuussa ja sen avulla pyrittiin tekemään arvio nuoren sen hetkisestä tilanteesta ja keräämään tarvittavat tiedot nuoren siirtyessä uudelle luokalle syksyllä. Nuorelle toimintakykyarviointi oli hyvä itsearviointin pohja. Vaikka toimintakykyarvio on kehitetty ennen kaikkea kouluympäristöä ja oppimisen haasteiden tunnistamista ja niiden tukemista varten, se antoi paljon tietoa myös perheryhmäkodin ohjaajille.

Perheryhmäkodissa työskentelevälle nuoren omaohjaajalle toimintakykyarvioinnin tekeminen yhdessä nuoren kanssa antoi välittömästi tietoa niistä asioista, mitkä nuori itse koki haastaviksi arjessaan. Toimintakykyarviossa olevien vaihtoehtojen avulla nuori pystyi esimerkiksi itse kuvaamaan tarvitsevänsä paljon apua kellonaikojen tunnistamisessa tietyissä tilanteissa. Nuori kertoi pystyvänsä hahmottamaan kellonajat sekä ajankäytön normaalielämässä, mutta stressaavissa tilanteissa, joissa on paljon hälinää, hän koki unohtavansa ajan kulumisen ja keskittyminen heikkeni. Lisäksi toimintakykyarvion perusteella tuli esimerkiksi ilmi, että nuori viettää koulupäivät yksin. Nuori kertoi toimintakykyarvion avulla myös jännittävänsä paikkoja, joissa on paljon muita ihmisiä. Perheryhmäkodin ohjaajille tämä ei kuitenkaan ollut näkynyt aikaisemmin, koska nuori liikkui paljon perheryhmäkodin ulkopuolella julkisilla liikennevälineillä sekä kävi erilaisissa tapahtumissa.

Nuoren itsensä tekemän toimintakykyarvion perusteella selvisi koulutehtäviin, tunteiden säätelyyn ja rahankäyttöön liittyviä konkreettisia haasteita, jotka olivat olleet jo tiedossa omaohjaajalla, mutta jotka tämän myötä myös nuori itse tunnistasi omiksi haasteikseen. Nuorella oli paljon haaveita myös tulevaisuuden suhteen, joista osan nuori tunnistasi epärealistisiksi tämän hetkisen elämäntilanteensa perusteella. Toimintakykyarvio antoi kokonaisvaltaisen kuvan nuoren tilanteesta. Arvion käyttötarkoitus oli selkeä, jolloin sen konkreettinen hyöty myös nuorelle itselleen oli helposti ymmärrettävissä. Toimintakykyarvion tekeminen oli helppoa nuorelle selkeiden ja yksiselitteisten kysymysten avulla, joissa on kuvia helpottamassa kysymysten ymmärtämistä. Vastausvaihtoehtoja selkeyttivät värikoodit. Kysymysten asetelu sekä käytetyt sanamuodot olivat hienotunteisia eivätkä kysymykset olleet leimaavia.

Yhdessä nuoren kanssa tehtyä toimintakykyarviota on hyödynnetty välittömästi perheryhmäkodissa tehtävässä omaohjaajan ja nuoren välisessä ohjaussuhteessa monin tavoin. Se on auttanut esimerkiksi ennakoimaan nuorelle haastavia tilanteita. Pidemmällä ajalla arvioitaessa on tullut ilmi, että toimintakykyarvioinnin myötä nuoren kyky sanoittaa hänelle haastavia tilanteita on helpottunut. Nuori on pystynyt kertomaan ohjaajille selkeämmin, miksi hän kokee jotkin tilanteet haastaviksi, jolloin hänelle on myös mahdollista tarjota tukea näihin tilanteisiin.

Arvio konkretisoi yksityiskohtaisemmin nuoren toimintakykyä kuin vapaamuotoinen haastattelu. Jatkossa toimintakykyarviota voisi hyödyntää enemmän esimerkiksi osana hoito- ja kasvatussuunnitelmaa ja käyttää nuoren itsearviointiin perheryhmäkodissa. Valmiit kysymykset helpottavat asioiden puheeksi ottoa teemoista, joista on muutoin hankala saada yksityiskohtaista tietoa.

Käytäntöön osallistuvat henkilöt / tahot

Toimintakykyarvion laadittiin yhteistyössä nuoren, opettajan, omaohjaajan ja muiden nuoren kanssa työskentelevien ammattihenkilöiden kanssa. Esimerkkitalanteessa nuoren toimintakykyarvion täyttivät nuori itse, luokanopettaja, koulunkäyntiavustaja, kaksi omaohjaajaa, edustaja ja kaksi perheryhmäkodissa työskentelevää ohjaajaa, jotka eivät tunne nuorta yhtä läheisesti kuin omaohjaajat.

Esimerkkitalanteessa nuoren toimintakykyarvion täytti nuori itse yhdessä omaohjaajan kanssa ja paikalla oli myös tulkki kääntämässä kysymyksiä. Oli tärkeää, että nuorella oli mahdollisuus tehdä tarkentavia kysymyksiä ja pohtia niiden merkitystä yhdessä omaohjaajan kanssa, jotta väärinymmärryksiltä vältyttiin. Tulkin ammattitaitoon on syytä kiinnittää huomiota, jotta arvioitavat asiat tulevat oikein käännettyä ja ymmärrettyä.

Toimintakykyarvion toteuttaminen käytännössä

Koulupsykologin suosituksesta nuoren opettaja, nuori itse, omaohjaajat sekä nuoren edustaja sopivat yhdessä toimintakykyarvion tekemisestä. Sen avulla pyrittiin kartoittamaan nuoren toimintakykyä sekä niitä osa-alueita, millä nuori tarvitsee apua. Yhteyshenkilöksi sovittiin nuoren opettaja, joka pyysi toimintakykyarvio.fi sivustolta arviota.

Toimintakykyarvion tekijä (joka voi olla esimerkiksi ohjaaja tai opettaja, mutta tässä tapauksessa opettaja) aloitti tulostamalla www.toimintakykyarvio.fi -sivustolta ”Suostumus toimintakyvyn arviointiin” –lomakkeen edustajan ja nuoren allekirjoituksia varten. Kun lupa-asiat olivat kunnossa, toimintakykyarvion tekijä kirjautui palveluun, loi uuden toimintakykyarvion ja valitsi nuoren ikätasoa ja toimintakykyä vastaavan kysymyspatteriston sekä nuoren toimintakyvyn kannalta merkitykselliset osa-alueet. Tämän jälkeen hän lähetti toimintakykyarviot sähköisesti vastaajille eli nuorelle, omaohjaajille, edustajalle ja muille nuoren toimintakyvyn parhaiten tunteville ammattihenkilöille, jonka kautta he kävivät vastaamassa kysymyksiin.*

Toimintakykyarvion tekeminen vei aikaa omaohjaajalta noin 30 minuuttia. Nuori teki toimintakykyarvion yhdessä omaohjaajan ja tulkin kanssa, jolloin aikaa kului tunnin verran. Kysymyksiä oli yhteensä 73. Jokaista nuoren antamaa vastausta oli mahdollista selkeyttää tarkentavalla vastauksella. Toimintakyvyn arvioinnissa käytettiin arviointiasteikkoa 0-4, jossa määritellään tuen tarvetta kyseisessä tehtävässä tai toimessa. Vastausvaihtoehdot olivat: 0 = Suoriutuu itsenäisesti, 1 = Tarvitsee vain vähän tukea, 2 = Tarvitsee kohtalaisen paljon tukea, 3 = Tarvitsee paljon tukea, 4 = Ei kykene tähän tai X vaihtoehdon voi valita, mikäli ei osaa tai halua arvioida kyseistä toimintakykyyn liittyvää asiaa. Värikoodit selkeyttivät vastausvaihtoehtoja.*

Vastaajat eivät näe toistensa vastauksia vaan toimintakykyarvio.fi-sivusto laati kaikkien vastauksista yhteenvedon, joka lähetettiin yhteyshenkilölle. Toimintakykyarviotyökalu kokosi automaattisesti vastauksista erilaisia näkymiä toimintakyvystä. Nuoren sekä hänen lähiympäristönsä arviosta saadaan näin laaja-alainen ja monipuolinen näkemys nuoren toimintakyvystä, sen vahvuuksista ja haasteista. Kun merkitykselliset asiat (vahvuudet ja tuen tarpeet) on saatu näkyväksi, on tärkeää yhteisen keskustelun kautta luoda suuntaviivoja jatkoa varten. Keskusteluun voivat osallistua esimerkiksi toimintakyvyn kuvaamiseen osallistuneet henkilöt. Keskustelun tueksi toimintakykyarviosta saadaan erilaisia näkymiä kuvaamaan toimintakykyä. Keskeisimmät asiat voi viedä koosteeseen.*

Tässä tapauksessa toimintakykyarvion tekeminen ajoittui loppukevääseen ja koulujen päättymiseen. Arviota hyödynnettiin perheryhmäkodissa tehtävässä työssä välittömästi ja koulussa se huomioitiin nuoren oppimisen tukemisessa nuoren siirtyessä toiselle luokalle uuden opettajan opetukseen.

Muuta huomioitavaa

Toimintakykyarvio on ilmainen palvelu, jota ylläpitää ja hallinnoi Oppimis- ja osaamiskeskus Valteri. Palvelu on kehitetty osana Euroopan sosiaalirahaston rahoittamaa Tervareitti-hanketta. Toimintakykyarvion tekemisen tarkoitus on tukea oppimista ja koulunkäyntiä ja sen käyttö on ilmaista.

Nikkilän perheryhmäkoti

Nikkilän perheryhmäkoti sijaitsee Sipoossa ja on toiminut vuodesta 2017 lähtien perheryhmäkotina alaikäisille yksin tulleille oleskeluluvan saaneille lapsille ja nuorille. Vuodesta 2020 alkaen Nikkilän perheryhmäkoti yhdisti toimintaansa myös jälkihuollon piirissä olevien nuorten ohjauksen ja tarjoaa tukea jatkossa myös jälkihuollon piirissä oleville nuorille. Perheryhmäkodissa asuu tällä hetkellä neljä nuorta ja jälkihuollon piirissä nuoria on 30. Nuorten tukena työskentelee ohjaajia, vastaava ohjaaja sekä johtaja.

Yhteystiedot

Nikkilän perheryhmäkoti, Sipoo, Mervi Siivikko, vastaava ohjaaja sekä Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri, toimintakykyarvio.fi. Sivustolta löytyvät myös tarkemmat yhteystiedot yhteydenottoja varten.

***Kuvauksessa esiintyvät lainaukset löytyvät sivustolta toimintakykyarvio.fi**

”TUKENA-hankeen yhtenä tavoitteena on kartoittaa ja dokumentoida perheryhmäkotien hyviä käytäntöjä. Hanke on kerännyt tiedon hyvistä käytännöistä haastattelemalla käytäntöä toteuttavia työntekijöitä, esimiehiä, lapsia ja nuoria sekä muulla tavoin käytännössä mukana olevia tahoja ja koostanut haastattelujen pohjalta kuvauksen hyvästä käytännöstä.”

Käytäntö dokumentoitu elokuussa 2019, täydennetty tammikuussa 2020